

Efraim Karsh

Războiul arabo-israelian

1948

Traducere din limba engleză de Ruxandra Tudor

CORINT
ISTORIE

EFRAIM KARSH (n. 1953) este profesor și coordonator al Programului de Studii Mediteraneene la King's College, Universitatea din Londra. A absolvit Universitatea Ebraică din Ierusalim și are un doctorat în relații internaționale la Universitatea din Tel Aviv. A deținut numeroase posturi academice la Universitatea Sorbona, Școala de Științe Economice și Politice din Londra, Universitatea Columbia, Universitatea din Helsinki și Universitatea din Tel Aviv. Profesorul Karsh a publicat mai multe lucrări despre problemele din Orientul Mijlociu, politica externă a Rusiei și neutralitatea europeană.

Redactare: Lia Decei

Tehnoredactare computerizată: Simona Bănică

Ilustrație copertă: Un convoi de aprovizionare sosește la Ierusalim, aprilie 1948 (Topham Picturepoint).

Design: Ken Vail Graphic

Selecția fotografiilor: Image Select International

Cartografie: The Map Studio

Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict. The Palestine War 1948*

First published in Great Britain in 2002, by Osprey Publishing Ltd, Kemp House, Chawley Park, Cumnor Hill, Oxford, OX2, 9PH
All rights reserved.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

978-606-8623-78-8

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KARSH, EFRAIM

Războiul arabo-israelian, 1948 / Efraim Karsh;
trad.: Ruxandra Tudor. - București: Corint Books, 2015
ISBN 978-606-8623-78-8

I. Tudor, Ruxandra (trad.)

94(569.4):(-411.21)"1948"

Cuprins

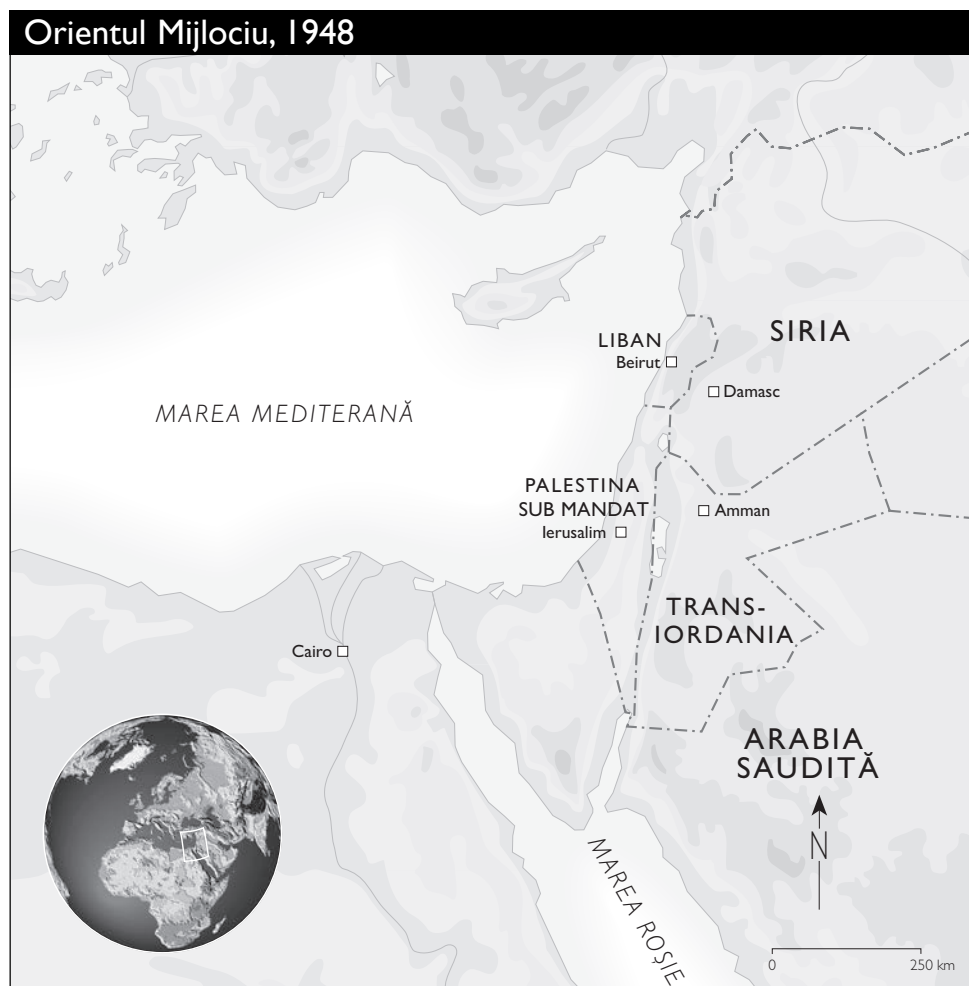
Introducere	7
Cronologie	9
Contextul istoric	
Povara trecutului	13
Forțele beligerante	
Punctele forte și punctele slabe ale arabilor și evreilor	22
Începutul războiului	
„Arabii din Palestina nu vor fi niciodată de acord cu o separare”	29
Luptele	
De la neînțelegeri interne la un război interstatal	34
Portretul unui soldat	
Prins în capcană pe câmpul de luptă	69
Atitudinea statelor lumii față de război	
Marea miză	72
Portretul unui civil	
Fuga din Ierusalim	80
Sfârșitul războiului	
De la încetarea focului la armistițiu	82
Concluzii și consecințe	
Perpetuarea conflictului arabo-israelian	87
Bibliografie	93

Introducere

La 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția cu privire la împărțirea Palestinei în două state independente, unul evreu și celălalt arab, ambele ghidate după același sistem economic. Ierusalimul avea să dobândească un regim internațional, ceea ce însemna că locuitorilor săi li se garanta dreptul de a alege între cetățenia evreiască

sau cea arabă. 33 de membri ONU au votat pentru aprobarea acestei hotărâri, 13 au votat împotriva, iar 10 s-au abținut. Printre aceștia din urmă s-a aflat și Marea Britanie, care administra Palestina de la începutul anilor 1920 conform mandatului încredințat de Liga Națiunilor.

Pentru evreii din toată lumea, documentul cu pricina a însemnat împlinirea unui vis

după care tânjeau de mai bine de o mie de ani, anume renașterea țărâmului strămoșesc. Pentru arabi însă, Rezoluția ONU a fost un dezastru inacceptabil, un act de trădare al comunității internaționale care, în opinia acestora, nu făcuse altceva decât să le predea invadatorilor străini o parte integrantă a lumii arabe. În timp ce în Tel Aviv mulțimea a dansat pe străzi, în orașele arabe au avut loc manifestări violente. „Hotărârea noastră este definită și irevocabilă: vom lupta până la ultima suflare împotriva formării unui stat evreu pe teritoriul țării noastre, indiferent cât de mare sau de mic va fi acesta”, a declarat Jamal al-Husseini, vicepreședinte al Înalțului Comitet Arab (ÎCA) — guvernul în exercițiu al arabilor palestinieni —, în cadrul Adunării Generale, înainte de a-și exprima votul în privința Rezoluției de împărțire. „Dacă este dat ca un asemenea stat să ia ființă, acest lucru nu se va întâmpla decât peste cadavrele noastre.” Într-o circulară a ÎCA, opiniile care contestau viitorului stat evreu erau încă și mai radical exprimate: „Arabii sunt dispuși să reglementeze singuri problema evreilor, iar acest lucru nu va fi posibil decât cu sânge și foc. Curând, evreii vor fi alungați de pe teritoriul nostru”.

Astfel a început Războiul din Palestina, poate una dintre cele mai importante confruntări armate din Orientul Mijlociu după căderea Imperiului Otoman și crearea unei noi ordini în regiune în urma Primului Război Mondial. Conflictul a avut două faze: prima a început pe 30 noiembrie 1947, la o zi după ce a fost adoptată Rezoluția de împărțire, și s-a încheiat pe 14 mai 1948, odată cu expirarea mandatului britanic pentru Palestina. În esență, a fost vorba despre un război civil desfășurat sub ochii vigilenți ai autorităților britanice implicate în exercitarea mandatului și cu intervenții ocazionale din partea acestora. Un conflict în care comunitatea arabă din Palestina, susținută de armatele mai multor state arabe, a încercat să-i împiedice pe evrei să pună bazele unui stat pe teritoriul său, așa cum

prevedea Rezoluția ONU. Cea de-a doua fază a conflictului a început în noaptea de 14 spre 15 mai 1948, la câteva ore după proclamarea Statului Israel, și a însemnat, practic, un atac comun al armatelor din Egipt, Siria, Irak, Transiordania, Liban și Arabia Saudită. Armistițiul semnat între Israel și vecinii săi arabi la 20 iulie 1949 a reprezentat sfârșitul luptei dintre cele două națiuni.

Deși prețul acestui război — pentru israelieni Războiul de independență — a fost exorbitant (pierderi de vieți omenești de 1% în rândul populației), Israelul a supraviețuit tentativei arabilor de a-l distruge. În plus, și-a revendicat dreptul de control asupra unui număr mai mare de teritorii decât cel prevăzut de Planul de împărțire al ONU. Comunitatea arabilor din Palestina a fost distrusă practic în urma acestui conflict, jumătate din populație refugiindu-se în diferite părți ale țării sau în statele arabe vecine. Implicațiile politice ale ceea ce avea să fie cunoscut în discursurile politice arabe drept *al-Nakba*, „catastrofa”, aveau să fie resimțite în toate țările din Orientul Mijlociu zeci de ani la rând. Chiar înainte de sfârșitul conflictului, președintele Siriei, de exemplu, a fost înlăturat de la putere în urma unei lovituri de stat militare, episod care s-a repetat în vara anului 1952, de această dată cu regele Egiptului. În mai puțin de doi ani de la sfârșitul Războiului din Palestina, regele Abdallah al Iordaniei, unul dintre cei mai vehemenți combatanți din timpul conflictului, a fost asasinat. Aceeași soartă au avut-o și prim-miniștrii Egiptului și Libanului. Zeci de ani la rând, politica arabă avea să graviteze în jurul a ceea ce a fost numită „problema Palestinei” — atât statele arabe, cât și palestinienii au tot încercat să anuleze efectele Războiului din Palestina și să distrugă Israelul prin orice mijloace militare, politice și economice. „Palestina și mândria arabilor trebuie recuperate”, scria în 1949 liderul palestinian Musa Alami. „Viața lor nu mai înseamnă nimic fără Palestina.”

Cronologie

- 1917 2 noiembrie** *Declarația Balfour*, scrisoarea deschisă a lui Arthur Balfour, ministrul de externe britanic; Marea Britanie arată astfel că susține „construirea în Palestina a unui cămin național pentru poporul evreu”.
- 1920 martie** Marea Britanie primește mandatul pentru Palestina într-un cadru oficial, la Conferința de la San Remo.
- aprilie** Revolte arabe la Ierusalim. Sunt uciși cinci evrei și alți 211 sunt răniți.
- 1921 martie** Guvernul britanic exclude Transiordania din potențialul teritoriu național al evreilor, dar nu și din mandatul pentru Palestina.
- aprilie** Hadj Amin al-Husseini este numit muftiu al Ierusalimului.
- mai** Revolte arabe în Palestina. Sunt uciși 90 de evrei și sunt răniți câteva sute.
- 1922 iunie** Într-o Carte albă britanică este contestată natura viitorului cămin național al evreilor și se limitează imigrarea acestora în funcție de „capacitatea economică a țării”.
- 1929 august** Manifestanții arabiucid 133 de evrei și rănesc alte câteva sute.
- 1930 octombrie** O Carte albă recomandă restricții severe asupra imigrării evreilor și a achiziționării de terenuri.
- 1936 aprilie** Un Înalt Comitet Arab, format din 10 membri, este numit la conducerea arabilor palestinieni; arabii pornesc o revoltă generală.
- octombrie** Revolta este suspendată temporar, la cererea liderilor arabi.
- 1937 iulie** O comisie regală de anchetă condusă de lordul Peel recomandă încheierea mandatului britanic și împărțirea Palestinei în două state: unul arab unit cu Transiordania, care avea să ocupe 85% din teritoriu, și unul evreu, care urma să se întindă pe restul de 15%. Ierusalim, Betleem și un coridor care ducea către Marea Mediterană aveau să rămână sub mandat britanic.
- 1938 noiembrie** Comisia regală Woodhead recomandă renunțarea la Planul de împărțire a Palestinei întocmit de Peel.
- 1939 mai** O Carte albă restricționează imigrarea evreilor la nu mai mult de 15 000 de persoane pe an pentru o perioadă de cinci ani; după expirarea acestei perioade, imigrările aveau să fie făcute numai cu consimțământ arab. Achiziționarea de terenuri le este interzisă evreilor în unele zone și limitată în altele.
- 1942 mai** Într-o conferință organizată de mișcarea sionistă la Hotelul Baltimore din New York se cere ca „Palestina să devină parte a commonwealthului evreiesc și să fie integrată în structura unei noi lumi democratice”.
- 1946 1 mai** O comisie de anchetă anglo-americană recomandă ca Palestina să primească 100 000 de imigranți evrei. Recomandarea este respinsă de Ernest Bevin, ministrul de externe britanic.
- iunie** În cadrul unui summit panarab organizat în Bludan (Siria) sunt adoptate o serie de măsuri de prevenire a formării unui stat evreu.
- 1947 martie** Marea Britanie se adresează ONU cu privire la problema Palestinei.
- 31 august** Comitetul special al ONU pentru Palestina (UN Special Committee on Palestine — UNSCOP) propune încetarea neîntârziată a mandatului britanic. Într-un raport majoritar se propune împărțirea Palestinei într-un stat arab, unul evreu și orașul independent Ierusalim. Într-un raport minoritar se recomandă un stat federal independent.

- 16–19 septembrie** La summitul panarab de la Sofar (Liban), arabii sunt încurajați „să-și deschidă ușile și să primească femeile, copiii și bătrânii și să-i apere în caz că situația din Palestina o va impune”.
- 29 noiembrie** Adunarea Generală a ONU votează recomandările majorității UNSCOP cu privire la împărțirea Palestinei.
- 30 noiembrie** Încep violențele arabe. Sunt uciși opt evrei și alții sunt răniți.
- 1 decembrie** ÎCA decretează trei zile de grevă pe întreg teritoriul țării.
- 2 decembrie** Manifestanții arabi distrug centrul comercial evreiesc din Ierusalim.
- 4 decembrie** Efal este atacat de arabi: prima tentativă de proporții (eșuată) de a lua cu asalt un cartier evreiesc.
- 8 decembrie** Atacul arabilor asupra cartierului Hatikva din sudul Tel Avivului. Tentativă eșuată; victime.
- 8–17 decembrie** Summitul Ligii Arabe de la Cairo. Se decide contribuția cu un milion de lire egiptene și cu 10 000 de puști la eforturile de război palestinien.
- 12 decembrie** Evreii detonează o mașină cu bombă în Ierusalim, Orașul Vechi. Sunt uciși 20 de arabi și sunt răniți cinci.
- 14 decembrie** Legiunea arabă atacă un convoi cu provizii care se îndrepta spre Ben Shemen. Mor 12 oameni.
- 18 decembrie** Opt arabi sunt uciși în represaliile evreilor împotriva satului Khasas din Galileea.
- 30 decembrie** În urma unui atac cu bombă organizat de gruparea militantă sionistă Irgun lângă rafinăria Haifa mor șase muncitori arabi. Muncitorii arabiucid 39 de muncitori evrei.
- 1948 4 ianuarie** Gruparea militantă sionistă Lehi bombardează sediul Comitetului Național Arab din Jaffa.
- 10 ianuarie** Armata Arabă de Eliberare (AAE) atacă kibbutzul Kfar Szold. Tentativă eșuată.
- 14 ianuarie** Atac arab de proporții asupra coloniilor din Gush Etzion (Blocul Etzion). Tentativă eșuată; victime.
- 15–16 ianuarie** Un pluton de 35 de soldați evrei trimis să apere Gush Etzion este anihilat.
- 20 ianuarie** Atacul AAE asupra kibbutzului Yechiam. Tentativă eșuată.
- 1–15 februarie** Represalii ale evreilor în Haifa, Ierusalim și Sasa.
- 16 februarie** Ofensiva AAE împotriva kibbutzului Tirat-Zvi. Tentativă eșuată, numeroase victime.
- 22 februarie** O mașină-capcană explodează în Ierusalimul evreiesc. Atac pus la cale de arabi. 50 de morți și sute de răniți.
- 2–4 martie** Atacuri ale arabilor asupra moshavurilor Magdiel și Ramot-Naftali. Tentativă eșuată.
- 11 martie** Atac cu mașină-capcană pus la cale de arabi; este distrus sediul cartierului general evreiesc din Ierusalim.
- 17 martie** Un convoi arab care transporta arme este distrus într-un atac de lângă Haifa.
- 19 martie** SUA propune suspendarea Planului de împărțire și o tutelă internațională temporară asupra Palestinei.
- 27 martie** Un convoi evreiesc care se deplasa de la Nahariya la Yechiam este atras într-o ambuscadă. 42 de morți.
- 27–28 martie** Un convoi evreiesc care se întorcea de la Gush Etzion la Ierusalim este implicat într-o ambuscadă lângă Nabi Daniel. Luptătorii evrei sunt evacuați de armata britanică. Arabii capturează arme și vehicule.
- 31 martie** Un convoi evreiesc care se îndrepta spre Ierusalim este atras într-o ambuscadă. 17 morți.
- 6–15 aprilie** Operația Nachshon: ofensiva evreilor pentru a deschide drumul către Ierusalim.
- 4–12 aprilie** Ofensiva AAE împotriva kibbutzului Mishmar-Haemek. Tentativă eșuată, pierderi însemnate.
- 8 aprilie** Comandantul Abd al-Qader al-Husseini este ucis.
- 9 aprilie** Unități ale Irgun și Lehi ocupă satul arab Deir Yasin. Sunt uciși în jur de 100 de oameni.

10 aprilie Frații Musulmani atacă kibbutzul Kfar Darom. Tentativă eșuată.

13 aprilie Arabii atrag într-o ambuscadă un convoi medical evreiesc în Ierusalim. Sunt uciși 80 de doctori și asistente.

13–16 aprilie Ofensiva druzilor (reprezentanți ai unei secte religioase monoteiste din Orientul Mijlociu) împotriva kibbutzului Ramat-Yohanan. Tentativă eșuată.

15–21 aprilie Operația Harel: trei convoaie cu provizii reușesc să ajungă în Ierusalimul evreiesc.

18 aprilie Orașul Tiberias este atacat de Hagana (organizație paramilitară sionistă creată în 1920 și integrată în armata israeliană în 1948). Populația arabă este evacuată la cerere.

21–22 aprilie Orașul Haifa este cucerit de luptătorii Hagana. Liderii arabi refuză să se predea și ordonă evacuarea populației arabe.

22–30 aprilie Operația Yevusi: ofensiva evreiască pentru cucerirea cartierelor mărginașe ale Ierusalimului. Nabi Samuel nu e ocupat; Sheikh Jarrah este ocupat, dar eliberat la solicitarea englezilor; Qatamon este ocupat.

1–12 mai Atacuri ale arabilor asupra kibbutzurilor din Galileea: Dan, Dafna, Kfar Szold, Ramot-Naftali, Maayan-Baruch. Tentativă eșuată. Operația Yiftach: luptătorii Hagana ocupă satele și orașele din estul Galileii.

4–15 mai Operația Barak: în perspectiva invaziei arabe, sunt cucerite satele arabe din sectorul de sud.

8–18 mai Operația Maccabee: ofensiva evreilor pentru deblocarea drumului către Ierusalim. Tentativă reușită parțial.

11 mai Trupele evreiești pun stăpânire pe Safed.

11–12 mai Frații Musulmani atacă Kfar Darom. Tentativă eșuată.

12 mai Trupele evreiești ocupă Beisan.

13 mai Jaffa se predă luptătorilor Hagana. Legiunea arabă ocupă Gush

Etzion. Zeci de civili și de luptători sunt uciși după ce se predau.

14 mai Încetarea mandatului britanic pentru Palestina. Proclamarea Statului Israel.

15 mai Armatele din Egipt, Siria, Transiordania, Liban și Irak invadează Israelul. Aviația egipteană bombardează orașul Tel Aviv. Atacuri egiptene asupra kibbutzurilor Kfar Darom și Nirim. Tentativă eșuată.

15–22 mai Atacuri irakiene asupra kibbutzului Gesher și a castelului Belvoir. Tentativă eșuată.

17 mai Trupele egiptene intră în Bersheeba și se deplasează spre nord, către Ierusalim.

16–19 mai Raiduri israeliene asupra unor ținte militare din Siria și Liban.

17–18 mai Trupele israeliene cuceresc orașul Acra.

18 mai Trupele siriene ocupă Zemakh, Masada și Shaar-Hagolan.

20 mai Atac de proporții al Siriei asupra kibbutzului Degania. Tentativă eșuată; victime. ONU îl numește pe contele suedez Folke Bernadotte mediator pentru Palestina.

19–24 mai Atac egiptean asupra kibbutzului Yad Mordechai. Colonia este ocupată după retragerea israelienilor.

21–25 mai Atac egipteano-transiordanian asupra kibbutzului Ramat-Rahel. Tentativă eșuată.

21–27 mai Atac egiptean asupra kibbutzului Negba. Tentativă eșuată.

22 mai Trupele israeliene reușesc să ocupe vestul Galileii.

24 mai Trupele israeliene pun din nou stăpânire pe Shaar-Hagolan și Masada.

25 mai Atac irakian pe direcția Netanya. Tentativă eșuată. Operația Ben-Nun A: atac israelian asupra fortăreței Latrun. Tentativă eșuată; victime.

28 mai Este înființată Armata de Apărare a Israelului (AAI sau *Tzahal*, cunoscută și sub denumirea de Forțele

de Apărare Israeliene). Cartierul evreiesc din Orașul Vechi (Ierusalim) este cucerit de Legiunea arabă.

30 mai Operația Ben-Nun B: cel de-al doilea atac israelian asupra fortăreței Latrun. Tentativă eșuată.

2 iunie Atac egiptean asupra kibbutzului Negba. Tentativă eșuată.

3-4 iunie Trupele israeliene ocupă orașul Jenin. Irakienii contraatacă.

6 iunie Armatele siriană, libaneză și AAE se aliază și cuceresc satul Malkiya.

6 iunie Primul convoi către Ierusalim pe „drumul Burma”.

6-7 iunie Trupele egiptene ocupă kibbutzul Nitzanim, situat la 30 km sud de Tel Aviv.

7-8 iunie Operația Yitzhak: atac israelian asupra orașului Isdud. Tentativă eșuată.

9 iunie Armata irakiană ocupă izvoarele râului Yarkon la Ras-el-Ein.

10 iunie Sirienii ocupă moshavul Mishmar-Hayarden, dar nu reușesc să cucerească și kibbutzurile Ein-Gev și Ramot-Naftali.

9-10 iunie Operația Yoram: cel de-al treilea atac israelian asupra fortăreței Latrun. Tentativă eșuată.

10-11 iunie Trupele israeliene cuceresc câteva sate din sectorul sudic, dar nu reușesc să pună stăpânire și pe forul poliției din Iraq Suwaydan.

11 iunie Începe armistițiul de patru săptămâni.

8 iulie Egiptenii reiau luptele. Kfar Darom este eliberat.

9-14 iulie Operația Brosh: tentativa eșuată a israelienilor de a-i alunga pe sirieni din moshavul Mishmar-Hayarden.

9-18 iulie Operația Dekel: AAI pune stăpânire pe centrul Galileii (Nazaretul este ocupat pe 16 iulie).

10 iulie Irakienii îndepărtează AAI din vecinătatea orașului Jenin.

10-15 iulie Atac egiptean asupra kibbutzurilor Negba, Beerot-Yitzhak,

Julis și Ibdis. Tentativă eșuată, numeroase victime.

11-12 iulie Operația Danny: AAI cucerește Lydda, Ramla și câteva sate arabe din centrul țării, inclusiv Ras-el-Ein. Nu reușește să cucerească și fortăreața Latrun.

16-17 iulie Operația Qedem: tentativa eșuată a israelienilor de a ajunge în Orașul Vechi.

17-18 iulie Operația „Moarte invadatorilor”: AAI deschide un coridor către Negev, aflat sub asediu.

18 iulie Începe al doilea armistițiu.

18 iulie-30 noiembrie Lupte intermitente în Ierusalim.

22 iulie Egiptenii întrerup comunicațiile israelienilor cu Deșertul Negev.

4-8 august Egiptenii nu permit convoaielor israeliene să ajungă în Negev, încălcând prevederile armistițiului.

17 septembrie Conte Bernadotte este asasinat de gruparea militantă sionistă Lehi. Ralph Bunche este numit mediator.

20 septembrie „Planul Bernadotte” este publicat de ONU.

15 octombrie-5 noiembrie Operația Yoav: în urma ofensivei israeliene, egiptenii sunt alungați de pe coastă și dealurile din Iudeea și Hebron. Orașul Beersheva este cucerit, iar o brigadă egipteană este atrasă într-o ambuscadă în „punga” Faluja.

29-31 octombrie Operația Hiram: în urma ofensivei israeliene, AAE și trupele siriene sunt alungate din nordul Galileii. Raiduri în Liban.

5 noiembrie AAI ocupă Majdal și Yad Mordechai.

9 noiembrie AAI ocupă Iraq Suwaydan.

22 decembrie-2 ianuarie 1949

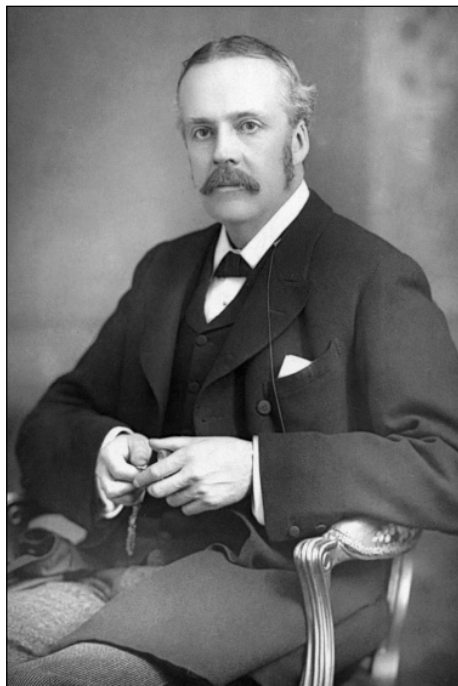
Operația Horev: AAI îi alungă pe egipteni de pe teritoriul israelian și pătrunde în Peninsula Sinai. Se retrage însă în urma presiunilor internaționale.

Povara trecutului

Războaiele seamănă mult cu accidente de mașină, remarca eminentul istoric britanic A.J.P. Taylor. Acestea au o cauză generală, dar și una particulară deopotrivă. În ultimă instanță, putem considera că fiecare accident de mașină se produce ca urmare a inventării motorului cu combustie și a dorinței omului de a ajunge dintr-un loc în altul... Nu este însă recomandabil pentru un șofer acuzat că a condus imprudent să invoce existența motoarelor ca unic argument în apărarea sa. Poliția și judecătorii nu iau în calcul astfel de argumente. Ei caută o anume cauză pentru fiecare accident în parte — o greșeală a șoferului, viteza neregulamentară, condusul sub influența alcoolului, cedarea frânelor sau o suprafață de drum alunecoasă. La fel se întâmplă și în cazul războaielor.

Taylor se referea la cel de-al Doilea Război Mondial, dar niciun conflict din epoca modernă nu oferă un exemplu mai bun despre ce înseamnă legătura dintre trecut și prezent decât războiul care a avut loc în Palestina în 1948. La o analiză mai amănunțită, se observă că acest conflict a început odată cu distrugerea de către romani a statului Israel, aflat pe teritoriul care a început să fie cunoscut drept Palestina. De atunci, exilul și dispersarea au devenit o marcă a existenței evreilor pe acest pământ. Nici măcar în patria ancestrală comunitatea evreiască nu a fost altceva decât o minoritate neînsemnată, aflată în permanență sub amenințarea ocupanților străini — bizantinii, arabii, turcii selgiucizi, cruciații, mamelucii și turcii otomani — care le-au impus evreilor măsuri represive și i-au alungat. În secolul al VII-lea, când Palestina a fost ocupată de musulmani, comunitatea evreiască avea în jur de 200 000 de oameni, din care, în anii 1880, mai rămăseseră aproximativ 24 000, adică doar 5% din populația țării.

De parcă această marginalizare nu ar fi fost de ajuns, prezența evreilor în Palestina

La 2 noiembrie 1917, Arthur James Balfour, ministrul de externe britanic, l-a informat pe lordul Rothschild despre susținerea pe care o avea din partea guvernului în privința „formării în Palestina a unui cămin național pentru poporul evreu”. (Galerie foto, Ann Ronan)

nu a fost niciodată pe deplin recunoscută. În plus, nostalgia evreilor pentru țara lor natală, Sion, a ocupat un loc de frunte în memoria colectivă a poporului evreu și a devenit o parte integrantă a ritualurilor religioase ale acestora. Mai mult decât atât, evreii au început să se reîntoarcă în Palestina încă din primele zile ale exilului, atât individual, cât și în grupuri. Expulzarea evreilor din Spania, în 1492, de exemplu, a creat un adevărat val de imigranți; la sfârșitul secolului al XIX-lea, a avut loc un aflux de evrei religioși din estul Europei și la fel s-a întâmplat 100 de ani mai

târziu, numai că de data asta evreii veneau din Yemen.

În anii 1880 însă, a apărut un gen de imigranți evrei cu totul diferit: este vorba de tineri naționaliști care nu erau dispuși să accepte viața în diaspora și care căutau să formeze un stat național pe tărâmul strămoșesc. Astfel au apărut pe teritoriul Rusiei și în estul Europei nenumărate comitete și societăți care militau pentru formarea țării Israelului și care, nu peste mult timp, s-au transformat într-o adevărată mișcare politică, numită sionism.

Primul Congres sionist a fost organizat în august 1897 la Basel și a fost prezidat de Theodor Herzl, un jurnalist tânăr și plin de energie, originar din Austro-Ungaria. În cadrul acestui congres, care avea să devină o pagină importantă în istoria modernă a evreilor și a Orientului Mijlociu, a fost definit scopul mișcării sioniste, anume acela „de a crea în Palestina o patrie pentru poporul evreu pentru a beneficia astfel de siguranța pe care o garanta sistemul juridic public”. Cu aceeași ocazie, au fost nominalizate și instituțiile care aveau să asigure promovarea acelui obiectiv. În momentul izbucnirii Primului Război Mondial, respectiv în 1914, comunitatea evreiască din Palestina (sau Yishuv — în ebraică, acest cuvânt desemnează evreii care trăiau în Palestina înainte de crearea Statului Israel) ajunsese la 85 000-100 000 de suflete, adică aproximativ 15% din totalul populației.

Pe vremea aceea, Palestina nu era o entitate geopolitică unificată, ci era divizată între provincia otomană Beirut la nord și districtul Ierusalim la sud. Locuitorii săi, asemenea celorlalte comunități vorbitoare de limbă arabă din zonă, se considerau mai degrabă supuși ai Imperiului Otoman decât membri ai unei națiuni arabe cu aceeași limbă, religie, istorie și cultură. Erau total impasibili la mesajul naționalist al celor câteva societăți secrete arabe care activau pe teritoriul imperiului înainte de izbucnirea Primului Război Mondial. În schimb, erau loiali clanurilor, triburilor, satelor, orașelor sau sectelor religioase, respectiv apartenenței la o parohie, sentiment care coexistă alături de cel al supunerii față de sultanul-calif

În martie 1921, Marea Britanie a exclus Transiordania din teritoriul potențialului stat evreu și l-a numit pe emirul Abdallah Ibn Hussein, din familia hașemită, conducătorul acesteia. În deceniile care au urmat, Abdallah a încercat din răspuși să anexeze Palestina la emiratul său transiordanian. (Statul Israel: Colecția Națională de Fotografii)

otoman în calitatea sa de conducător religios și laic al lumii musulmane.

În consecință, numărul din ce în ce mai mare al evreilor de pe teritoriul Palestinei aproape a fost trecut cu vederea, dată fiind neobișnuita dispută de pe plan local. Nici măcar *Declarația Balfour* din noiembrie 1917, în care ministrul britanic propunea „formarea în Palestina a unui cămin național pentru poporul evreu” și în care își luase angajamentul să „facă tot ce-i stă în putință pentru a facilita îndeplinirea obiectivului propus, fără a prejudicia însă în vreun fel drepturile civile și religioase ale comunităților de altă etnie decât cea evreiască de pe teritoriul Palestinei”, nu a generat opinii împotriva. Abia după un an a apărut și prima manifestare împotriva prevederilor din *Declarația Balfour* sub forma unei petiții întocmite de un grup de demnitari palestinieni naționaliști, prin care aceștia își arătau loialitatea față de guvernul arab cu sediul la Damasc la începutul Primului Război Mondial. Pe atunci însă, nici șeful guvernului căruia îi juraseră loialitate, emirul Faisal Ibn Hussein, faimosul erou al „marii revolte arabe” împotriva Imperiului Otoman și conducătorul noii mișcări naționale arabe, nu a manifestat vreo opoziție față de *Declarația Balfour*. Mai mult, în ianuarie 1919, a semnat o înțelegere cu dr. Chaim Weizmann, conducătorul mișcării sioniste, prin care oferea toate garanțiile pentru „îndeplinirea tuturor prevederilor declarației din 2 noiembrie 1917” și „luarea tuturor măsurilor care se impun... pentru încurajarea și stimularea imigrării în masă a evreilor în Palestina”.

Lucrurile nu au stat însă deloc așa. Nici nu apucase să se usuce bine cerneala pe acordul semnat că Faisal și-a încălcat cuvântul dat. Mai mult decât atât, la 8 martie 1920, emirul a fost încoronat și a devenit regele Faisal I al Siriei, „în limitele granițelor sale naturale,

inclusiv Palestina”. În aceste condiții, noul monarh nu avea niciun interes să permită mișcării naționale a evreilor să smulgă nici măcar o singură parte din regatul său. Ca o consecință a acestui fapt, pe măsură ce se răspândeau zvonurile despre iminenta anexare a Palestinei la Siria, ceremonia sa de încoronare a fost urmată de demonstrații violente care au culminat, la începutul lui aprilie 1920, cu un pogrom în Ierusalim în care cinci evrei au fost uciși și 211 răniți.

Deși Faisal a fost înlăturat de la tron în iulie 1920 de francezi, scurta sa domnie în Siria a dat naștere unui conflict arabo-israelian care avea să dureze zeci de ani la rând, prin aceea că a transformat o dispută bilaterală între arabii și evreii din Palestina într-un conflict multilateral arabo-israelian și, la fel de important, prin transformarea forței fizice într-un instrument al discursului politic. În mai 1921, revoltele arabe s-au intensificat față de anul precedent, iar numărul victimelor a crescut. 90 de evrei au fost uciși și alte câteva sute răniți. Aceste două episoade au pălit însă în intensitate comparativ cu valul de violențe care a lovit în vara anului 1929 și care a început cu incitarea evreilor care se rugau la Zidul Plângerii, un vestigiu al Templului lui Solomon și locul sfânt al iudaismului. Violențele arabe s-au răspândit cu repeziciune la nivelul întregii țări, numărul victimelor fiind unul nemaîntâlnit: 133 de evrei uciși și câteva sute răniți. Străvechea comunitatea evreiască din Hebron, care data din vremurile biblice, a avut o soartă groaznică: 67 de oameni au fost măcelăriți de vecinii lor arabi, câteva zeci au fost răniți și jefuiți, iar sinagogile profanate.

Creierul din spatele acestor acte de violență a fost tânărul lider religios și militant Hadj Amin al-Husseini. Membru al unei cunoscute familii din Ierusalim, Hussein a fost militar în armata otomană în timpul războiului, după care a devenit un adept înflăcărat al anexării Palestinei de către Siria. Acuzat că a jucat un rol major în incitarea oamenilor la revoltele care au avut loc în 1920, Hussein a fost condamnat la 15 ani de închisoare de Curtea Marțială Britanică, dar a reușit să fugă

din țară și, în septembrie 1920, a fost grațiat de Sir Herbert Samuel, primul înalt comisar britanic pentru Palestina. Un an mai târziu, după moartea lui Kamil al-Husseini — muftiul Ierusalimului și fratele său vitreg — Hadj Amin și-a prezentat candidatura pentru prestigiosul post. Din cauza recomandărilor religioase nesatisfăcătoare, acesta din urmă nu a primit postul, astfel încât familia sa a început să facă mari presiuni asupra înaltului comisar, mai ales că unul dintre ceilalți trei candidați se retrăsese în favoarea sa. Angajându-se să se folosească de prestigiul familiei sale pentru a restabili ordinea în țară, Hadj Amin al-Husseini a reușit să-l înduplece pe Samuel și, în aprilie 1921, a primit cea mai înaltă funcție islamică din Palestina. În ianuarie 1922, al-Husseini și-a consolidat puterea prin înființarea Consiliului Suprem Musulman (CSM) care controla toate numirile în funcție din comunitatea islamică. În anii care au urmat, muftiul a devenit foarte repede cea mai importantă figură politică arabă din Palestina, ignorând vocile timide care militau pentru coexistență pașnică și învățându-și permanent adepții să lupte împotriva mișcării sioniste.

Acest tip de abordare agresivă a părut să dea roade. Deși au acceptat mandatul pentru Palestina în martie 1920, cu intenția de a „pune în vigoare prevederile declarației de la 2 noiembrie 1917 adoptată de guvernul britanic și de statele aliate în favoarea formării în Palestina a unui „cămin național pentru poporul evreu”, englezii au exclus repede Transiordania din potențialul stat evreu (nu însă și din mandatul pentru Palestina), numindu-l pe emirul Abdallah Ibn Hussein, fratele mai mare al lui Faisal, conducătorul acestui teritoriu. În iunie 1922, englezii au neglijat încă și mai mult prevederile *Declarației Balfour* în momentul în care au emis o Carte albă în care se minimaliza natura viitorului teritoriu național evreiesc și prin care căutau să limiteze imigrarea evreilor în funcție de „capacitatea economică a țării”. Opt ani mai târziu, ca reacție la revoltele arabe din 1929, este emisă o a doua Carte albă, în care se recomandau restricții încă și mai severe în privința imigrării și a vânzării de pământuri

către evrei, restricții ce au fost contestate de prim-ministrul Ramsay MacDonalds ca răspuns la presiunea mișcării sioniste.

Arabii și-au menținut atitudinea sfidătoare. În octombrie 1933, a izbucnit un nou val de violențe, urmat de o revoltă generală trei ani mai târziu. În acel moment, muftiul își consolidase influența asupra politicii arabe din Palestina și îi marginalizase pe liderii mai pacifiști conduși de clanul Nashashibi. Profitând de temerile din ce în ce mai mari ale arabilor în privința valului de imigranți evrei — în creștere odată cu venirea la putere a naziștilor în Germania și violențele manifestările antisemite din Polonia — și manipulând sentimentele naționaliste ale statelor arabe vecine, Hadj Amin a adus Palestina foarte ușor în pragul unui conflict de proporții. În aprilie 1936, Înaltul Comitet Arab (ÎCA) format din zece membri a fost numit la conducerea țării și s-a decretat grevă națională pe o perioadă nedeterminată. În plus, pe tot teritoriul țării au avut loc atacuri împotriva cartierelor evreiești și armatei britanice, organizate de trupele de gherilă locale și de voluntarii arabi din țările învecinate conduși de Fawzi al-Qawuqji, fost ofițer în armata otomană.

În octombrie 1936, revolta a încetat la cererea unor lideri arabi, respectiv emirul Abdallah al Transiordaniei, regele Ghazi al Irakului și regele Abd al-Aziz Ibn Saud al Arabiei Saudite. În schimb, guvernul britanic a aprobat autorizarea intrării pe teritoriul palestinian a număr de numai 1 800 de evrei în următoarele șase luni dintr-un total de 11 200 propuși de mișcarea sionistă. Mai mult decât atât, Comisia regală de anchetă condusă de lordul Peel a fost numită pentru a analiza problema Palestinei și a propune diferite metode de soluționare.

Recomandările sale, publicate în iulie 1937, s-au dovedit lipsite de viziune. Considerând aspirațiile naționale ale arabilor și evreilor incompatibile cu mandatul pentru Palestina, comisia a sugerat renunțarea la acesta și împărțirea Palestinei în două state: unul arab (reprezentând 85% din suprafața sa) unit cu Transiordania și unul evreu în rest. Ierusalimul, Betleemul și un coridor care

ducea la Marea Mediterană aveau să rămână sub administrația britanică. Pentru a reduce eventualele neînțelegeri între comunități, comisia a mai propus un schimb de terenuri și de populație între cele două state, întocmai cum s-a întâmplat între Turcia și Grecia la începutul Primului Război Mondial.

După dezbateri inflăcărâte, conducerea sionistă și-a dat acordul în privința acestui plan. ÎCA și guvernele arabe au ignorat însă total propunerile comisiei insistând, în schimb, pe formarea unui stat unitar arab în care evreii să constituie o minoritate. Singurul lider arab care a aprobat planul comisiei a fost Abdallah, care considera unificarea statului arab cu Transiordania un prim pas către nașterea unui vast imperiu arab pe care se străduise să-l formeze de-a lungul întregii sale cariere.

Astfel revolta a reînceput cu și mai mare îndârjire, numai că de data aceasta direct vizați erau opozanții arabi interni ai muftiului, în special clanul Nashashibi. Englezii au încercat să calmeze apele purtându-se cu mânuși. Pe de altă parte însă, au suprimat revolta cu brutalitate — au impus pedepse comune, au bombardat sate și au executat trupele de gherilă. ÎCA a fost scos în afara legii, iar muftiul, înlăturat de la conducerea Consiliului Suprem Musulman, a fugit din țară împreună cu mai mulți apropiați.

În același timp, englezii au început să susțină poziția arabilor, răzgândindu-se în privința ideii de împărțire a Palestinei. Mai mult decât atât, pe 17 mai 1939, în timp ce Europa era în prag de război, aceștia au emis încă o Carte albă prin care limitau numărul imigranților evrei la numai 15 000 pe an timp de cinci ani; după expirarea acestei perioade, imigrările aveau să fie făcute numai cu consimțământul arabilor. În anumite zone, evreilor le era interzis să cumpere pământuri, în altele, achiziționarea era limitată. Cartea albă prevedea formarea unui stat arab independent în mai puțin de un an în care evreii să nu însumeze mai mult de o treime din totalul populației.

Evreii din toată lumea au reacționat cu profundă indignare la ceea ce considerau a fi

o tentativă de compromitere a dorinței poporului evreu de renaștere națională în Palestina și de abandonare a evreilor din Europa în fața persecutorilor naziști, așa cum

În primăvara anului 1936, arabii din Palestina au pornit o revoltă generală care avea să continue, cu intermitențe, în următorii trei ani înainte de a fi înfrântă de autoritățile britanice. În fotografie: soldații britanici impun starea de asediu în Ierusalim, Orașul Vechi. (Statul Israel: Colecția Națională de Fotografii)

au făcut și câțiva politicieni englezi, printre care membrii supraviețuitori ai Comisiei Peel și Winston Churchill, care considera Cartea albă „o ultimă tentativă, disperată și pesimistă”. Cu toate acestea, arabii nu au fost mulțumiți de această realizare majoră și au cerut crearea imediată a statului arab în Palestina, interzicea pătrunderii imigranților evrei și un raport care să conțină date cât mai exacte despre fiecare evreu intrat în Palestina după 1918.

Din cauza izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial discuțiile au fost amânate, dar disputele generate de cărțile albe au reapărut imediat după război. Spre dezamăgirea evreilor, guvernul laburist instaurat în iulie 1945 nu numai că nu și-a mai menținut poziția în favoarea mișcării sioniste afișată înainte de alegeri, dar s-a dovedit un dușman îndârjit al cauzei naționale evreiești. Restricțiile prevăzute în cărțile albe au fost puse așadar în aplicare, iar

Planul ONU de împărțire a Palestinei

evreii au fost sfătuiți de ministrul de externe Ernest Bevin „să nu mai îngroașe rândurile imigranților”. Zeci de mii de supraviețuitori ai Holocaustului care au ales să ignore avertismentele și să încerce să treacă de barierele impuse de British Navy (marina britanică) au fost încarcerați ani întregi în Cipru. În august 1945, când președintele Statelor Unite ale Americii Harry Truman a susținut solicitarea sioniștilor de a permite intrarea pe teritoriul palestinian a unui număr de 150 000 de refugiați evrei, Bevin a încercat să înăbușe în fașă acea tentativă sugerând Comisiei de anchetă anglo-americană „să analizeze măsurile care se impuneau pentru o reglementare neîntârziată

a poziției evreilor în Europa”. Mai mult decât atât, în anul următor, când membrii comisiei au fost unanim de acord cu emiterea a 100 000 de certificate de imigrare și cu abolirea restricțiilor referitoare la cumpărarea de terenuri de către evrei, guvernul britanic a refuzat categoric.

Alarmați, sioniștii au reacționat imediat. Cu ani în urmă, la 6 mai 1942, când știrile despre amploarea atrocităților comise de naziști au ajuns și în Marea Britanie și Statele Unite ale Americii și când guvernul britanic părea de neclintit în a lua „toate măsurile care se impuneau pentru a descuraja imigrarea ilegală în Palestina”, avusese loc o conferință sionistă la Hotelul Biltmore din New York. În cadrul acelei întâlniri, s-a decis că nu mai exista nicio garanție că Marea Britanie ar mai fi vrut să ducă la bun sfârșit obligațiile prevăzute în mandat și nici că Palestina ar mai fi urmat să fie decretată parte a „commonwealthului evreiesc și să fie integrată în structura unei noi lumi democratice”. Cum acțiunile întreprinse de guvernul laburist justificau acele vechi temeri sumbre, mișcarea sionistă a pornit o luptă politică și militară pentru formarea statului evreu pe teritoriul palestinian. Cea mai mare organizație de rezistență evreiască, Hagana („apărare” în ebraică), a recurs la acțiuni în forță, cum ar fi distrugerea de drumuri și poduri sau obstrucționarea măsurilor antiimigrare impuse de englezi. În același timp, două grupări disidente — Irgun Zvai Leumi (Organizația Militară Națională) și Lehi (Luptătorii pentru Independența Israelului, mai cunoscuți sub denumirea de „banda lui Stern” după comandantul Avraham Stern) — au luat cu asalt instituțiile militare și administrative britanice. La nivel politic, sioniștii au organizat o campanie internațională politică și diplomatică pentru împărțirea Palestinei în două state distincte, unul arab, celălalt evreu.

Propunerea era însă inacceptabilă pentru arabi. În mai 1946, în cadrul unui summit panarab organizat în Cairo s-au făcut promisiuni ferme de păstrare a Palestinei ca parte integrantă a lumii arabe. Cât despre sioniști, aceștia au fost catalogați „un pericol

nu numai pentru Palestina ci pentru toate popoarele arabe și musulmane”. O lună mai târziu, a fost organizat un alt summit arab în orașul sirian Blutan, în cadrul căruia au fost adoptate o serie de măsuri pentru a împiedica formarea unui stat evreu, dar și câteva sancțiuni împotriva Marii Britanii și a Statelor Unite ale Americii în cazul în care aceste două puteri ar fi implementat recomandările comisiei anglo-americane și ar fi permis intrarea în Palestina a 100 000 de refugiați evrei. Hadj Amin al-Husseini, care a preluat conducerea Palestinei după ce își petrecuse cea mai mare parte din război în Germania nazistă, unde colaborase cu Hitler, a jurat de la sediul său din Cairo că „mai bine murim decât să fim o minoritate” într-un potențial stat evreu. Într-un mesaj adresat președintelui Truman, regele Ibn Saud a amenințat că „arabii sunt hotărâți să lupte în război cu aceeași determinare și forță cu care au făcut-o și în timpul cruciadelor”. În același timp, secretarul general al Ligii Arabe, Abd al-Rahman Azzam, a promis să „apere Palestina, indiferent de cât de puternică va fi opoziția și indiferent de metodele folosite de susținătorii împărțirii”. „În final, tot noi vom ieși învingători”, a spus acesta, cu încredere. „Nu veți obține nimic doar pe baza unor discuții despre compromis și pace”, a declarat el în septembrie 1947 unei delegații secrete sioniste care milita pentru pace:

Pentru noi nu există niciun alt test în afară de cel al puterii... Vom încerca să vă izgonim. Nu sunt sigur că vom reuși, dar vom încerca. Pe cruciați am reușit să-i gonim cu prețul pierderii Spaniei și a Persiei. Poate că vom pierde și Palestina, dar este prea târziu pentru o soluție pașnică.

Azzam se înșela însă. Discuțiile despre compromis și pace ale sioniștilor începuseră să se facă auzite la nivel internațional. Pe 15 mai 1947, la două luni după ce guvernul britanic a prezentat la ONU problema Palestinei, a fost numit Comitetul Special al ONU pentru Palestina (UNSCOP) a cărui misiune era să analizeze chestiunea în cauză

și să sugereze posibile rezolvări. În recomandările publicate la sfârșitul lunii august, comitetul a propus încheierea neîntârziată a mandatului britanic. În plus, într-un raport susținut de majoritatea membrilor comitetului, s-a propus împărțirea Palestinei într-un stat evreu și unul arab, cu orașul Ierusalim cu statut internațional, toate cele trei urmând să fie conectate prin aceeași unitate economică. Într-un raport minoritar, s-a recomandat unirea statelor arab și evreu într-un stat federal independent, cu capitala la Ierusalim, acest stat urmând a fi fondat în urma unei perioade de tranziție de cel mult trei ani. Evreii au susținut din toată inima recomandările majorității membrilor

După cel de-al Doilea Război Mondial, Marea Britanie a impus o barieră maritimă considerabilă pentru a împiedica imigrarea evreilor. De aceea, Hagana a încercat să introducă ilegal în țară mulți supraviețuitori ai Holocaustului. (Statul Israel: Colecția Națională de Fotografii)

consiliului, însă statele arabe și Înalțul Comitet Arab, devenit, în 1946, sub conducerea lui Hadj Amin-al Hussein, guvernul în exercițiu al arabilor palestinieni, au respins ambele propuneri și au intrat în defensivă. Pe 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a ONU a adoptat, cu două treimi din voturi, recomandările majorității membrilor UNSCOP referitoare la împărțirea Palestinei.